

HUDUDLARNI IJTIMOYIY ISHLAB CHIQRISH VA INFRATUZILMANI RIVOJLANTIRISHDA INVESTITSION LOYIHALARNI O'RNI

Komilov Abrorbek Yetmishali o'g'li

Annotatsiya: Ushbu Hududlarni ijtimoiy ishlab chiqarish va infratuzilmani rivojlantirishda investitsion loyihalarni o'rnini va samarali foydalanish yo'llari, investitsiya tushunchasining iqtisodiy mazmuni, investitsiya hajmiga ta'sir qiluvchi omillar, investitsiyaning moliyalashtirish manbalari, O'zbekistonda investitsion muhitni takomillashtirish, qulay ishbilarmonlik muhitini yaratish, investitsiyalarni jalb qilishga qaratilgan ijtimoiy-iqtisodiy islohatlar, iqtisodiyot tarmoqlarida investitsiyalardan samarali foydalanishni tashkil etish chora-tadbirlari va investitsiyalarni jalb qilish istiqbollari, investitsiyalardan samarali foydalanish orqali iqtisodiyot soha va tarmoqlarini rivojlantirish yo'nalishlari, investitsiyalarning iqtisodiyotga ta'siri, aholi o'rtasida tadbirkorlikni rivojlantirishda investitsiyalarning o'rnini, investitsiya bilan birga turli soha va tarmoqlarga, hududlarga yangi texnologiyalar, ilg'or tajribalar, yuksak malakali mutaxassislar kirib kelishi yo'nalishlari, O'zbekiston iqtisodiyotini rivojlantirishda investitsiyalar samaradorligi yo'nalishlari keltirilgan.

Kalit so'zlar: Davlat dasturi, xorijiy investitsiyalar, milliy iqtisodiyot, innovatsiyalar, samaradorlik, byudjet, moliya, investorlar, hududlarni ijtimoiy ishlab chiqish.

Mamlakatimizda hududlarni kompleks iqtisodiy rivojlantirish orqali aholi bandligini ta'minlash, daromadi va turmush farovonligini oshirishga strategik yo'nalish sifatida e'tibor qaratilib, so'nggi yillarda izchil islohotlar amalga oshirilmoqda. Prezidentimizning joylarda ijtimoiy-iqtisodiy islohotlarning borishi, xalqimizning hayot darajasi va sifatini yana-da oshirishga qaratilgan bunyodkorlik va obodonlashtirish ishlari bilan yaqindan tanishish, xalq bilan uchrashish va muloqot qilish maqsadida viloyatlarga tashrifida, birinchi navbatda, hududlar iqtisodiyotidagi o'sish nuqtalarini belgilash va shu orqali ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotni ta'minlashga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Hududlar iqtisodiy salohiyatidan samarali foydalanishni rag'batlashtirish va daxldorlikni kuchaytirish maqsadida mahalliy byudjetlar daromad bazasini mustahkamlashga qaratilgan mahalliy davlat organlari vakolati kengaytirilmoqda. Ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatishni rivojlantirish hisobiga qo'shimcha soliq tushumlariga erishish, hududlarni subvensiyadan chiqarish va umumdavlat soliqlarini mahalliy byudjetlarda qoldirish kabilar bevosita mahalliy byudjetlar daromadining oshishiga, bu esa, o'z navbatida, hududlarning turmush farovonligini oshirishga xizmat

qilmoqda.

Hozirgi kunda mamlakatimiz iqtisodiyotiga xorijiy investisiyalarni jalb etish uchun qulay shart-sharoitlar yaratish, ularni huquqiy himoya qilishning amaliy mexanizmlarini joriy etish va investision muhitni yanada yaxshilash, ishlab chiqarishni kengaytirish va uning samaradorligini oshirish eng muhim vazifalardan biri hisoblanadi.

Rivojlanishi iqtisodiyotga yangi turtki berishi mumkin bo'lgan eng boy resurs salohiyati aholi kam yashaydigan va borish qiyin bo'lgan hududda joylashgan bo'lib, bu davlat va investorlarning kelishilgan harakatlarini hamda har ikki tomondan katta kapital qo'yilmalarni talab qiladi. Biroq, bunday loyihalarni amalga oshirish uchun ijobiy shart-sharoitlar o'tmishda yaratilgan: sovet olimlarining ko'plab tadqiqotlari, batafsil loyihalar va allaqachon boshlangan, ammo tugallanmagan qurilish loyihalari asos va ayni paytda tiklanish uchun kuchli dalil bo'ldi. ushbu rejalardan.

To'g'ridan-to'g'ri ta'sir qilishdan tashqari, investitsiya loyihalarining hududga multiplikativ ta'siri ham muhim ahamiyatga ega bo'lib, ularning mintaqadagi rivojlanish qutblari maqomini tasdiqlaydi. Hududiy rivojlanish vazifasini bajarish uchun investitsiya loyihasi atrofdagi ijtimoiy-iqtisodiy muhitga ma'lum darajada ta'sir ko'rsatishi, ya'ni moliyaviydan tashqari, ijtimoiy-demografik va infratuzilmaviy ta'sir ko'rsatishi kerak. Birinchi turdagi ta'sirning bir qismi sifatida investitsiya loyihasini amalga oshirish nafaqat qo'shimcha ish o'rinlarini, balki yangi ishlab chiqarishda band bo'lganlar uchun yashash muhitini yaxshilashga olib keladi, bu esa ma'lum bir hududda aholini jalb qilish yoki ushlab turishni rag'batlantiradi; shu jumladan hisob-kitob tizimidagi o'zgarishlar. Ikkinchi turdagi ta'sirning bir qismi sifatida asosiy ishlab chiqarishda foydalaniladigan, shuningdek, boshqa iqtisodiy faoliyat turlarining rivojlanishiga hissa qo'shadigan va ijtimoiy funksiyalarni bajara oladigan, mahalliy aholining hayot sifatini yaxshilaydigan infratuzilma shakllanadi yoki takomillashtiriladi.

Zamonaviy loyihalarda bu masalalar ikkinchi darajali bo'lib qolmoqda va ularni hal etish bo'yicha tizimli chora-tadbirlar ko'rilmagan, bu esa hududni rivojlantirish va uning ochiq bozorlarda raqobatbardoshligini oshirish bo'yicha davlat dasturlarini amalga oshirish samaradorligini pasaytiradi.

Loyihalarni amalga oshirish, birinchi navbatda, iqtisodiyotning turli tarmoqlarini rivojlantirishga xizmat qiladi va hududiy rivojlanishga asosan mahalliy ta'sir ko'rsatadi. Zamonaviy dunyoda aholi migratsiyasining asosiy sababi bo'lgan hayot sifatini yaxshilash uchun mahalliy iqtisodiyot uchun o'sish nuqtalarini yaratish kerak. Buning uchun davlat-xususiy sheriklik loyihalarida davlat ishtiroki o'z e'tiborini yirik korporatsiyalarning biznes loyihalarini rivojlantirishni qo'llab-quvvatlash pozitsiyasidan loyiha hududining o'zini rivojlantirishni qo'llab-quvvatlashga o'tkazishi va mustaqil punktlarning paydo bo'lishiga yordam berishi kerak. hududdagi iqtisodiy o'sish. Ya'ni, bunday loyihalarni amalga oshirishda davlat-xususiy sheriklik

sohaviy emas, hududiy xarakterga ega bo'lishi kerak.

Xulosa o'rnida rivojlangan davlatlarda, sarmoya asosan sanoat ishlab chiqarilishiga yo'naltirilgan. Chunki sanoat tarmog'ida barcha mashinasozlik va mexanik qurilma texnologiyalari, binolar va turli konstruktiv texnologiyalar, yer osti boyliklarini qazib olishni yuqori koefitsientini o'sishini ta'minlab beradi. Sanoatga investitsiyalar esa, boshqa tarmoqlarga qaraganda nisbatan risklilik darajasi pastroqdir. Rivojlangan mamlakatlarning investitsion jozibadorligini oshirishda moliya bozoriga ham urg'u berayotganligini muhimdir. Turkiya moliya bozorining umumiy kapitalizatsiyasi salkam 30 trillion AQSh dollariga yetganligini ko'rishimiz mumkin. Investorlarni jalb qilishda axborot texnologiyalari sohasi yetakchi qatorlarga chiqmoqda. Bu borada Turkiyani yaqqol peshqadam desak mubolag'a bo'lmaydi. Shuni qo'shib o'tish lozimki, Yuqoridagi Turkiya davlati tajribasi shuni ko'rsatidiki, O'zbekiston ham xorijiy investitsiyalar oqimini oshirishni istasa. Buning uchun birinchi navbatda davlatning iqtisodiyotga aralashuvini cheklashi va xorijliklar uchun qulay, yumshatilgan moliyaviy muhit yaratishi lozimdir.

Bir qator statistik ma'lumotlarni qayta ishlashda infratuzilmani rivojlantirishning asosiy tendentsiyalarini aniqlash va transformativ investitsiyalarning xususiyatlarini aniqlash uchun tizimli yondashuv qo'llanildi. Ish natijalari. Natijasi infratuzilmani rivojlantirish indeksini tahlil qilish asosida makromintaqa ijtimoiy infratuzilmasini har tomonlama baholash, shuningdek, inson taraqqiyoti indeksi va ijtimoiy taraqqiyot ko'rsatkichlarini tahlil qilishdan iborat. Shuningdek, transformativ investitsiyalarni rivojlantirish zaruriyati asoslab berilgan va ijtimoiy soha ob'ektlarini moliyalashtirish sharoitida ushbu investitsiya shaklining xususiyatlari aniqlangan. Natijalarni qo'llash doirasi. Tadqiqot natijalaridan mintaqaning iqtisodiy makonidagi investitsiya jarayonlari va transformativ investitsiyalarni amalga oshirish xususiyatlarini solishtirish uchun foydalanish mumkin. Shuningdek, natijalardan transformativ investitsiyalar sohasida mintaqaviy rivojlanish dasturlarini ishlab chiqishda foydalanish mumkin. Xulosa. Maqolada hududlarning umumiy va ijtimoiy infratuzilmasini rivojlantirishda uning inson ehtiyojlarini qondirish qobiliyatini oshirishda amalga oshirilgan transformativ investitsiyalarning roli ortib borishi haqida xulosa qilinadi. Kalit so'zlar: transformativ investitsiyalar, mintaqaning ijtimoiy infratuzilmasi, infratuzilmani rivojlantirish indeksi, makroregion, rivojlanish, hayot sifati.

Samarali mintaqaviy siyosatni amalga oshirish natijasida har qanday hududning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi murakkab ko'p qirrali jarayon bo'lib, u hududning barcha resurslaridan samarali foydalanish, davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarini rivojlantirish, davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarini rivojlantirish zarurligini oldindan belgilab beradi. hududning madaniy, ma'naviy va milliy tarkibiy qismlarini, turmush tarzini hisobga olgan holda aholining sifatli davlat xizmatlarini olishdan

manfaatdorligi. Bu jarayonda har qanday hududning samarali faoliyat yuritishi va rivojlanishi uchun umumiy shart-sharoitlarni tavsiflovchi uning infratuzilmasi muhim rol o'ynaydi. Ta'kidlash joizki, infratuzilmaning o'zi mintaqaning investitsion jozibadorligi va raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladigan omil emas, balki uning hududiy rivojlanish ehtiyojlariga mos kelmasligi salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Hududlarni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishni infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashning ahamiyati hududning raqobatbardoshligini belgilovchi asosiy omillardan biri sifatida Fazoviy rivojlanish strategiyasida belgilangan. Infratuzilmani iqtisodiy kategoriya sifatida talqin qilishning makroiqtisodiy yondashuvi moddiy va operatsion tarkibiy qismlardan tashqari, bozor va institutsional tarkibiy qismlarni ham o'z ichiga oladi.

Foydalangan adabiyotlar:

1. "Tadbirkorlik faoliyati erkinligining kafolatlari to'g'risida"gi qonun. 2012 y. Qayumov R.I. Investisii. Uchebnoe posobie -2010 g. Toshkent. TDIU: 510 b. Scientific Journal Impact Factor
2. Raimjonova M.A. O'zbekistonda erkin iqtisodiy hududlarga investisiyalarni jalb qilishni faollashtirish. Iqt. fan. nom. ilm. dar. olish uchun yoz. diss. avtoref. - T.: «BMA»,
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 10 yanvardagi «Iqtisodiy rivojlanish sohasida davlat siyosatini amalga oshirish tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi PF-5621-son Farmoni.
4. "O'zbekiston Respublikasining 2021-2023 yillarga mo'ljallangan Investisiya dasturini amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida" PK-4937-son.
5. Vazirlar Mahkamasining 2019 yil 18 maydagi "O'zbekiston Respublikasining to'g'ridan-to'g'ri investisiyalar jamg'armasi faoliyatini tashkil etish to'g'risida"gi 420-sonli qarori.